

ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ У СФЕРІ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРОДУКЦІЇ

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE SUPERVISION IN THE FIELD OF TECHNICAL REGULATION TO ENSURE PRODUCT SAFETY

Скочиляс-Павлів О.В., д.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Національний університет «Львівська політехніка»

У статті розглянуто засади адміністративного нагляду у сфері технічного регулювання щодо забезпечення безпеки продукції. Проаналізовано основні підходи до визначення змісту понять контроль і нагляд у науці адміністративного права та державного управління, розкрито їх трактування в окремих нормативно-правових актах. Виявлено основні відмінності між контролем і наглядом як складовими контрольної функції та показано основні підходи у їх юридичному тлумаченні. Доведено, що в теоретичному плані використання цих термінів у чинному законодавстві в якості взаємозамінних понять є некоректним. Нагляд є різновидом контролю. У законодавстві доцільно використовувати термін «контрольно-наглядова діяльність», оскільки органи виконавчої влади здійснюють контрольно-наглядову діяльність, яка має елементи контролю та нагляду.

З'ясовано, що важливими напрямками застосування контрольної функції у сфері технічного регулювання щодо забезпечення безпеки продукції в Україні є адміністративний нагляд. Розглянуто підходи щодо розуміння сутності цього правового інституту. Адміністративний нагляд у сфері технічного регулювання – це специфічний різновид державного нагляду, спрямований на виконання законів і підзаконних актів, що встановлюють обов'язкові вимоги до продукції, що обертається на ринку. Не беручи участі безпосередньо у виробництві продукції, але за допомогою здійснення на систематичній основі перевірок дотримання встановлених державою норм і правил поведінки, застосування заходів за результатами перевірки для попередження і припинення правопорушень, даний вид нагляду впливає на загальний рівень безпеки продукції на ринку. Адміністративний нагляд як форма оцінки відповідності продукції став одним з основних факторів забезпечення безпеки продукції на ринку.

Ключові слова: контроль, нагляд, адміністративний нагляд, технічне регулювання, безпека продукції.

The article considers the principles of administrative supervision in the field of technical regulation to ensure product safety. The main approaches to defining the content of the concepts of control and supervision in the science of administrative law and public administration are analyzed, their interpretation in separate normative legal acts is revealed. The main differences between control and supervision as components of the control function are revealed and the main approaches in their legal interpretation are shown. It is proved that in theoretical terms the use of these terms in the current legislation as interchangeable concepts is incorrect. Supervision is a kind of control. In the legislation, it is advisable to use the term «control and supervision activities», as the executive authorities carry out control and supervision activities that have elements of control and supervision.

It was found that the important areas of application of the control function in the field of technical regulation to ensure product safety in Ukraine are administrative supervision. Approaches to understanding the essence of this legal institution are considered. Administrative supervision in the field of technical regulation is a specific type of state supervision aimed at the implementation of laws and regulations that establish mandatory requirements for products circulating on the market. Not directly involved in production, but through systematic inspections of compliance with state norms and rules of conduct, application of measures based on the results of inspections to prevent and stop offenses, this type of supervision affects the overall level of product safety in the market. Administrative supervision, as a form of product conformity assessment, has become one of the main factors in ensuring product safety in the market.

Key words: control, supervision, administrative supervision, technical regulation, product safety.

Постановка проблеми. Технічне регулювання та адміністративний нагляд у цій сфері виконують важливу функцію щодо захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, забезпечення безпеки продукції. Ефективне виконання цієї функції багато в чому залежить від якості адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері. Однак на сучасному етапі розвитку системи технічного регулювання в ній виявляється безліч правових прогалин і суперечностей, які потребують усунення. Залишається не на найвищому рівні стан правового регулювання відповідної наглядової діяльності.

Стан дослідження. Формуванню цілісного уявлення про сутність досліджуваного явища сприяли наукові напрацювання вчених: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяка, Н.П. Бортник, Л.Р. Білої-Гіунової, В.М. Гарашука, В.Л. Грохольського, Т.О. Гуржія, Е.Ф. Демського, А.В. Денисової, В.К. Колпакова, О.В. Кузьменко, С.О. Кузніченка, О.Є. Користіна, В.Л. Ортинського, О.І. Остапенка, О.М. Синкової, А.О. Селіванова, О.І. Харитонової та інших науковців. Підкреслюючи цінність праць вчених, варто зазначити, що з урахуванням адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу дослідження проблем адміністративного нагляду у сфері технічного регулювання становлять науковий інтерес.

Мета статті – дослідження засад адміністративного нагляду у сфері технічного регулювання щодо забезпечення безпеки продукції.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі питанню адміністративного нагляду приділяється значна увага, існують різні підходи до розуміння сутності нагляду. Дотепер не вирішена наукова дискусія щодо поняття та змісту адміністративного нагляду. Сьогодні наглядова функція є одним з важливих атрибутів державного управління, без якої воно не здатне повноцінно функціонувати. За допомогою нагляду забезпечуються конституційні права та свободи громадян, законні інтереси фізичних і юридичних осіб. Така діяльність дозволяє ефективно взаємодіяти суспільству та державі. Від цієї функції безпосередньо залежить підтримання законності в певній сфері.

Становлення категорії адміністративного нагляду відноситься до середини 60-х років минулого століття, коли вчені зіштовхнулися з проблемою відмежування даного правового явища від таких суміжних категорій, як державний контроль, перевірка виконання та прокурорський нагляд. У той період нагляд виступав в якості важливого засобу забезпечення законності. Нагляд трактувався як надвідомчий контроль – форма активного спостереження, у певних випадках – міра адміністративно-владного характеру.

У теорії адміністративного права нагляд розглядається у взаємозв'язку з контролем, загальною функцією управління. В юридичній літературі контроль розглядається як невід'ємна частина управлінської діяльності, як

забезпечення законності в роботі, формується відповідно до інтересів великих суспільних груп. Контроль як функція управління здійснюється на основі спостереження за поведінкою керованої системи. Його мета своєчасне реагування на відхилення в окремих сферах життєдіяльності суспільства з метою забезпечення ефективного функціонування системи в цілому.

За результатами контролю відбувається адаптація і оптимізація керованої системи. Контроль, будучи однією з важливих функцій влади, включає спостереження за законністю і доцільністю діяльності, оцінку з правових, наукових, соціально-політичних, організаційно-технічних позицій.

Перші спроби теоретичного розмежування поняття «нагляд» від поняття «контроль» були зроблені в 70-х роках ХХ століття. Проблема співвідношення понять контролю та нагляду піднімається практично у всіх дослідженнях, присвячених державному управлінню.

У різних випадках ці терміни вживаються або як самостійні поняття, або як взаємовиключні, або взаємозамінні.

Н.А. Горбова дотримується думки, що адміністративний нагляд є специфічним різновидом контрольної діяльності, яка полягає в спостереженні за правомірністю діяльності об'єктів, які не пов'язані з органами нагляду відносинами співпідпорядкованості. Державний контроль поєднує зовнішній державний контроль з елементами адміністративного нагляду в аспекті застосування заходів адміністративного примусу: попередження, припинення, відновлення [1, с. 41].

Це обґрунтовувалося тим, що на відміну від відомчого контролю уповноважені органи при здійсненні наглядової діяльності не здійснюють всеосяжний контроль всіх аспектів діяльності піднаглядних об'єктів. Контрольна державна діяльність, безумовно, залишається функцією управління, її стадією та формою [2, с. 97]. Залежно від обсягу контролю вчені розрізняють власне контроль, в процесі здійснення якого визначається законність і доцільність діяльності об'єктів, що перевіряються, та нагляд, який обмежується тільки перевіркою законності.

І.В. Павлюк зазначає, що практика здійснення державного управління свідчить про наявність відмінностей у поняттях «державний контроль» і «державний нагляд». Ці відмінності зумовлені предметом, метою, формами та межами наглядової та контрольної діяльності [3, с. 7]. Багато вчених вважають, що вживання цих термінів як синонімів є помилковим, оскільки цими термінами охоплюються різні державні функції та правові інститути.

Однак жвава наукова дискусія дотепер не привела до консенсусу щодо змісту термінів і їх співвідношення. Концепція адміністративного нагляду, що панувала у адміністративному праві України до набуття незалежності не мала поділу понять «контроль» і «нагляд». Відбувалося отождивлення цих понять. Адміністративний нагляд вважався різновидом контролю. У законодавстві відбулося змішування понять контролю та нагляду, яке триває по сьогодні.

А.В. Денисова зазначає, що у Кодексі цивільного захисту України терміни «контроль» і «нагляд» застосовуються як тотожні. Установлено компетенцію органів виконавчої влади щодо здійснення нагляду у сферах пожежної і техногенної безпеки, а статтею 47, главою 14 Кодексу цивільного захисту України передбачено врегулювання державного нагляду (контролю) з питань цивільного захисту [4, с. 69].

У Законі України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» закріплено поняття державного контролю продукції і державного ринкового нагляду [5].

Не вироблений єдиний підхід до вирішення питання про те, що нагляд є частиною контролю, або навпаки – контроль є частиною нагляду. Водночас, хоча на сьогодні залишаються невирішеними сформовані суперечності, доцільно розділяти поняття «контроль» і «нагляд».

Для нагляду характерне: обмеження оцінки діяльності піднаглядних суб'єктів тільки критеріями законності; відсутність структурної підпорядкованості між піднаглядними об'єктами і органом нагляду; відсутність можливості втручатися в діяльність. Контролю властива оцінка підконтрольного об'єкта з позицій законності та з позицій ефективності, можливість втручатися в діяльність підконтрольного. Відмінності є в змісті перевіркової діяльності та в обсязі повноважень суб'єктів, які здійснюють.

Наглядові повноваження реалізуються в діяльності державних органів – від спеціалізованих відомств до державних інспекцій. Органи зовнішнього контролю такого розмаїття не мають. Для нагляду основним методом здійснення є безпосереднє спостереження за піднаглядним або перевірка діяльності за скаргою. Для контролю характерна наявність значної кількості методів – перевірка, ревізія, проведення експертизи та інші.

У теоретичному плані використання даних термінів у чинному законодавстві в якості взаємозамінних понять є некоректним. Нагляд є різновидом контролю.

У законодавстві доцільно використовувати термін «контрольно-наглядова діяльність», так як органи виконавчої влади здійснюють контрольно-наглядову діяльність, яка має елементи контролю та нагляду.

Адміністративний нагляд, який здійснюється уповноваженими органами виконавчої влади, є специфічною діяльністю, для якої характерне дотримання спеціальних правил, а не законності в цілому, формою та способом реалізації контрольної влади. Поняття та співвідношення нагляду з контролем залишається відкритим дискусійним питанням. Це видно на прикладі Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [6].

У теорії права існують різні дефініції поняття адміністративного нагляду. Адміністративному нагляду притаманне систематичне спостереження за точним дотриманням законів і підзаконних актів, що здійснюється спеціально організованими структурами виконавчої влади.

Адміністративний нагляд – це здійснення спеціальними державними структурами цільового спостереження за дотриманням виконавчо-розпорядчими органами, підприємствами, установами і організаціями та громадянами правил, передбачених нормативними актами [7, с. 78]. Основна мета цієї діяльності полягає у забезпеченні безпеки громадян, суспільства та держави, належної якості продукції та послуг.

Адміністративному нагляду властива така форма підпорядкування, за якої в умовах відсутності організаційної підпорядкованості суб'єкт нагляду завжди діє підвладно. Варто зазначити, що Законом України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» регулюються питання забезпечення безпеки продукції шляхом встановлення мінімально необхідних обов'язкових вимог, в той час як питання забезпечення якості продукції віднесені виключно до ринкових механізмів [8].

В якості основного методу здійснення адміністративного нагляду виступають систематичне спостереження за відповідними піднаглядними об'єктами, перевірка за заявами та скаргами, з ініціативи уповноваженого органу. Однією з основних особливостей адміністративного нагляду є галузева спрямованість.

Об'єктами адміністративного нагляду є конкретні суспільні відносини, що виникають в процесі державного управління та потребують особливої правової охорони. Об'єкт адміністративного нагляду включає суспільні відносини, що виникають в процесі державного управління.

Адміністративний нагляд, як і контроль, впливає на кінцевий результат піднаглядної діяльності, не беручи участь безпосередньо в процесі виробництва продукції. Завдання адміністративного нагляду це спеціальні

завдання управління притаманні лише даному виду діяльності. Наприклад, завдання щодо забезпечення безпеки продукції є спільним завданням управління. Нагляд за дотриманням обов'язкових вимог щодо продукції, процесів виробництва, експлуатації, зберігання, перевезення є одним із зазначених спеціальних завдань.

До ознак адміністративного нагляду можна віднести: проведення виключно органами виконавчої влади; здійснення у встановлених сферах державного управління; реалізація тільки на підставі адміністративно-правових норм; наявність специфічних засобів і способів реалізації діяльності у вигляді ліцензування, декларування [9].

Одним з важливих напрямів в системі адміністративного нагляду є нагляд у сфері технічного регулювання. Через дану діяльність проявляється регулююча роль держави, яка полягає у перевірці встановлених норм і правил поведінки в сфері технічного регулювання. Така робота з перевірки встановлених правил поведінки на ринку підвищує довіру до продукції та культуру виробництва, є основою для розвитку добросовісної конкуренції.

Без адміністративно-правового регулювання сфери технічного регулювання, без влади закону, що реалізується за допомогою адміністративного нагляду, неможливе промислове суспільство, яке завжди тяжіє до свободи вибору в ринкових відносинах.

Держава забезпечує функціонування системи нагляду в різних сферах і галузях економіки, виробництва та у сфері обігу продукції на ринку.

Нині шляхом закріплено в Конституції України поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки, їх самостійності, існуючого поділу владних повноважень реалізований механізм одночасного та паралельного існування контролюючих органів. Інтеграція господарських зв'язків і посилення конкуренції визначає зростаюче значення державного управлінського впливу у сфері технічного регулювання. Після прийняття Закону України «Про стандартизацію» у 2014 році важливим завданням було відмовитися від старих стандартів (ГОСТ), які стояли на заваді українським виробникам у справі просування виробів на міжнародні ринки [10]. Про значні успіхи у цьому напрямі свідчить той факт, що у 2019 році фонд національних стандартів вже становив 21 808 національних стандартів, з них 13 977 – міжнародні та європейські стандарти, прийняті як національні (7 197 – міжнародні та 6 780 – європейські стандарти) [11, с. 70].

У контексті Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», адміністративний нагляд – це перевірка виконання юридичною особою або фізичною особою-підприємцем вимог технічних регламентів до продукції або до продукції та пов'язаними вимогами до продукції, процесів проектування, виробництва, будівництва, монтажу, налагодження, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації та утилізації і вжиття заходів за результатами перевірки.

На нашу думку, з урахуванням вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації актів законодавства Європейського Союзу у сфері технічного регулювання» визначення слід уточнити так: правозастосовна діяльність уповноважених державних органів виконавчої влади щодо суб'єктів, які здійснюють випуск в обіг та обіг продукції, з перевірки виконання обов'язкових вимог технічних регламентів до продукції, обмежених параметрами, що забезпечують безпеку, на всіх стадіях життєвого циклу та вжиття заходів за результатами перевірки [12].

Загальноприйнятій термін «життєвий цикл продукції» використовується в цьому визначенні у значенні, вжитому в пункті 5.1.1 Стандарту ISO 9004-1-94 «Управління якістю і елементи системи якості» і включає стадії проектування, виробництва, монтажу, зберігання, реалізації, експлуатації та утилізації. У той же час у зазначених законах відсутня характеристика загального терміна «сфера

технічного регулювання». Визначається тільки поняття «технічне регулювання» як процесу формування правової бази без урахування застосування права. Тому доцільно визначити це поняття як систему регульованих нормами міжнародного та національного права відносин у галузі встановлення, застосування та виконання вимог до продукції на всіх стадіях життєвого циклу, виконання робіт, надання послуг, правового регулювання відносин у сфері оцінки відповідності продукції встановленим вимогам.

Організація та здійснення такого виду нагляду базуються на загальних принципах, вироблених на основі міжнародного досвіду: поширення владних повноважень держави на всіх учасників сфери технічного регулювання; встановлення обов'язкових вимог виключно для забезпечення безпеки життя і здоров'я людини, збереження працездатності; віднесення якості продукції до ринкових механізмів конкуренції; доступність документів, що встановлюють обов'язкові вимоги, з урахуванням законодавчих обмежень; оцінка відповідності продукції обов'язковим вимогам виключно на стадії обігу на ринку; єдність правил і методів досліджень при здійсненні наглядової діяльності; неприпустимість позабюджетного фінансування нагляду за дотриманням вимог технічних регламентів; отримання достовірних відомостей про стан законності дій піднаглядних суб'єктів; виявлення причин і умов правопорушень; вжиття заходів з усунення та запобігання порушенням; можливість примусового відкликання з ринку продукції, що не відповідає вимогам технічних регламентів; комплексність, системність діяльності.

В Україні встановлена дворівнева система нормативних документів. При здійсненні адміністративного нагляду підлягають перевірці тільки обов'язкові вимоги до продукції, встановлені відповідними технічними регламентами. Відповідно до Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» щодо технічних регламентів обов'язкові вимоги до продукції, мають пряму дію на території України та застосовуються однаковим чином в рівній мірі незалежно від видів або особливостей фізичних або юридичних осіб, які є виробниками, виконавцями, продавцями. Документи національної системи стандартизації щодо принципів стандартизації, застосовуються на добровільній основі [13, с. 64]. Однак у разі входження даних документів до Переліків міждержавних стандартів і директив держав-членів Європейського Союзу, в результаті застосування яких забезпечується дотримання вимог технічних регламентів ЄС, вимоги стають обов'язковими.

Відповідно до положень чинного законодавства, адміністративний нагляд у сфері технічного регулювання з дотримання вимог відповідних технічних регламентів здійснюється щодо продукції або щодо продукції та пов'язаних з вимогами до продукції процесів проектування, виробництва, будівництва, монтажу, налагодження, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації і утилізації.

Можна зробити висновок, що адміністративний нагляд у сфері технічного регулювання спрямований на виконання законів і підзаконних актів, що встановлюють обов'язкові вимоги до продукції, що обертається на ринку. Підходи до здійснення адміністративного нагляду у сфері технічного регулювання змінювалися з розвитком держави. Правовий фундамент сфери технічного регулювання, створений з переплетення технічних і правових норм, був багатоступеневим та складним. У нього входили документи різної важливості, найвищу силу мали державні стандарти – ДСТ (ГОСТ).

З прийняттям 15 травня 2001 року Закону України «Про стандартизацію» (не чинний з 5 червня 2014 року) юридична наука виявилася не готовою до нового погляду на технічні норми – уналежнення законодавцем технічних норм до джерел адміністративного права.

Довгий час дослідники не виробили єдиного підходу до визначення поняття «технічна норма». Відповідно до

одного з них, технічні норми засновані на пізнанні природи і регулюють поведінку в системах «людина – машина». Автори не відносять їх до соціальних норм. В іншому підході ці норми носять технічний і соціальний характер, оскільки регулюють поведінку людей, відносини між людьми в процесі впливу на навколишнє середовище. З розвитком технологій діяльність людини, її результати перестали бути виключно інтересом приватних осіб.

Технічні норми стали відносити до специфічного різновиду соціальних норм, оскільки головним об'єктом регулюючого впливу є соціально значуща поведінка людини. Прихильників точки зору про можливість існування юридичної норми з технічним змістом згодом стало все більше. Розвиток держави зумовив посилення ролі юридико-технічного регулятора, так як суспільство потребує взаємозв'язку між технічними та соціальними рішеннями, відбулося посилення взаємозв'язку права і технічних норм.

В юридичній літературі щодо найбільш значущих технічних норм, забезпечених правовими санкціями, дослідниками стало використовуватися поняття «техніко-юридична норма». Особливістю даного поняття є системні зв'язки елементів техніко-юридичних норм. Гіпотеза та диспозиція завжди містяться в одному джерелі, а санкція, як правило, розташована в іншому, поширюючись на велике число норм. Раніше не доступна праву сфера стала об'єктом регулювання та охорони.

Техніко-юридичні норми мають інструментальну та власну цінність, що полягає в наданні державою технічним маніпуляціям, спрямованим на виробництво товарів або послуг, обов'язкового або рекомендаційного характеру. Їх метою є захист прав громадян і господарюючих суб'єктів. Як випливає зі Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», технічний регламент – прийнятий в установленому порядку документ. Даним документом встановлюються обов'язкові для застосування вимоги до об'єктів технічного регулювання (продукції і послуг) на всіх стадіях життєвого циклу.

Закріплення у сфері технічного регулювання технічних норм (нормативних вимог технічного характеру) актами вищої юридичної сили, призначеними для загальнообов'язкового застосування, прийнятими у формі закону, указу Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, міжнародного договору, нормативного документу ЄС, та відмова від відомчого регулювання відносно значно підвищили рівень правового регулювання даної сфери. Техніко-правові норми не мають юридичного змісту, не можуть самостійно регулювати суспільні відносини, свою функцію здійснюють в сукупності з іншими правовими нормами.

Базовий термін, що має значення для здійснення наглядових заходів, які не роз'яснені в Законі України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», уточнюється в кожному технічному регламенті. Специфіка сфери технічного регулювання, використання техніко-правових норм для конкретизації прав і обов'язків, передбачених у бланкетних нормах, зумовлюють важливість здійснення адміністративного нагляду. Його ефективність в сфері технічного регулювання для забезпечення безпеки продукції багато в чому залежить від якості правового, перш за все, адміністративно-правового регулювання.

Висновки. Адміністративний нагляд у сфері технічного регулювання являє собою специфічний різновид державного нагляду, спрямований на виконання законів і підзаконних актів, що встановлюють обов'язкові вимоги до продукції, що обертається на ринку. Він виник як результат реформи контрольної та наглядової діяльності в Україні. Не беручи участі безпосередньо у виробництві продукції, але за допомогою здійснення на систематичній основі перевірок дотримання встановлених державою норм і правил поведінки, застосування заходів за результатами перевірки для попередження і припинення правопорушень, названий вид нагляду впливає на загальний рівень безпеки продукції на ринку. Адміністративний нагляд як форма оцінки відповідності продукції став одним з основних факторів забезпечення безпеки продукції на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбова Н.А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Права та державне управління*. 2019. № 1 (34). Том 1. С. 37–42.
2. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Лозинський Ю.Р. Правове регулювання правоохоронної діяльності : навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 323 с.
3. Павлик І. Відмінність понять «державний контроль» і «державний нагляд»: нормативно-правовий аспект. *Демократичне врядування*. 2017. № 20. С. 1–9.
4. Денисова А.В. Теоретико-правові та організаційні основи адміністративного нагляду органів виконавчої влади України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2019. 480 с.
5. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції : Закон України від 02.12.2010 р. № 2735-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 21. Ст. 144.
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.
7. Адміністративне право : навчально-методичний посібник / С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Тіунова, Т.І. Білоус-Осінь. Одеса : Фенікс, 2019. 136 с.
8. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 14. Ст. 96.
9. Про визначення сфер діяльності, в яких центральні органи виконавчої влади та Служба безпеки України здійснюють функції технічного регулювання : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1057. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2015-%D0%BF>.
10. Давиденко Г. Вплив інтеграційних процесів на гармонізацію стандартів України та ЄС. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. № 3. С. 62–73.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації актів законодавства Європейського Союзу у сфері технічного регулювання : Закон України від 06.06.2019 р. № 2740-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 28. Ст. 116.
12. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. Ст. 1058.
13. Єсімов С.С., Дитюк В.З. Адміністративно-правове регулювання стандартизації – важливий напрям підвищення обороноздатності України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 61–67.